

Sivistysvaliokunta

SiV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi 2025 (HE 109/2024 vp)

Vaasan yliopiston lausunto

Vaasan yliopisto kiittää Sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua ja esittää huomioinaan hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi 2025 TKI-toimintaa koskevilta osin seuraavaa.

Esityksessä valtion talousarvioksi 2025 on tunnistettu oleelliset TKI kehitysnäkökulmat hyvin. Yliopistojen suoraan perusrahoitukseen ei kuitenkaan esitetä lisärahoitusta. Tämä heikentää pitkäjänteisen TKI - suunnitelman muiden osa-alueiden vaikuttavaa toteuttamista. Yliopistojen perusrahoitusta tulisi vahvistaa. Myös yliopistojen perusrahoitus voi suuntautua tutkimustoimintaan, ja esitetty lisäys olisi perusteltua kohdentaa siihen.

Vaasan yliopiston näkemyksen mukaan valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituksen suunnitelma on oikean suuntainen ja suunnitelmalla periaatteiltaan tukee TKI 4% tavoitteen toteutumista. Esitämme seuraavassa näkökohtia, joiden toteuttaminen ja seuraaminen on selkeästi kokonaisuudessa huomioitava, jotta asetetut tavoitteet oikeasti yhteiskunnan näkökulmasta toteutuisivat.

1. Tutkimusrahoituksessa on maksimaalisesti edistettävä tavoitteiden saavuttamisista parlamentaarisen sopimuksen mukaisesti, jossa tärkeimpänä kulmakivenä on eri sektorien TKI -toiminnan yhteinen lisäarvo suhteessa toisiinsa eli yritysten ja julkisen sektorin tutkimusrahoituksen oikea aito kohtaaminen ja lisäarvo suhteessa toisiinsa.
2. Tavoitetta kohdassa 1 tukee parhaiten yritysten ja julkisen sektorin yhteisrahoitteiset tutkimusprojektit, jossa tavoitellaan tieteellisesti korkeaa kansainvälistä lisäarvoa. Eri kokoisten yritysten välisen yhteistyön lisääminen tulee tarpeeseen. Lisäämällä rahoitusta yhteistyöhön kannustetaan uusia yrityksiä TKI-toimintaan. Samalla edistetään korkeimmin koulutetun työvoiman integroitumista myös sellaisiin yrityksiin, joissa TKI-henkilöstöä ei vielä ole. Tämä on oikeasuuntainen askel. Samalla on kuitenkin varmistettava, että Business Finlandin lisärahoitus kohdentuu kunnianhimoiseen, uutta luovaan ja yhteistyössä tehtävään tutkimukseen.

Yhteistyön ja sen vaikuttavuuden tarkasteluun on kehitettävä uusia, laajempia mittareita.

3. Kohtaa 1. ja 2. tukee parhaiten tutkimusrahoitusvälineet, jossa yritykset ja julkinen sektori toimivat tämän tavoitteen mukaisesti aidosti yhdessä. BF rahoituksen merkittävä lisääminen on hyvä. Tarvitaan kuitenkin selkeämmin välineitä ja ohjelmia, joissa yritykset ja yliopistot ovat aidosti enemmän yhdessä hakijoina. Vain tämä varmistaa asiaan liittyvät konkreettisen seurannan. Nyt näitä välineitä ei näytä olevan riittävästi ja selkeästi ohjeistettuna.
4. TKI – rahoituksen tavoitteellisuudessa on äärimmäisen tärkeää huomioida, että TKI -rahoitus kohdistuu sen mukaisesti, mitkä toimialat ja klusterit pystyvät kehittymään maan pääomavajeen kattamisen näkökulmasta nopeimmin kehittäen uusia vientitoimialoja ja ylläpitämään nykyisten vientialojen huippuosaamista globaalissa kilpailussa. On panostettava vientialoihin ja niihin liittyvään TKI -rahoitukseen sekä niihin integroituun yliopistotason tutkimukseen. Näitä aloja ovat esimerkiksi energia-ala, koska tällä sektorilla on maan korkeimmat kasvu- ja vientiluvut suhdanteista huolimatta. Lisäksi SOTE alan johtamisen ja digitalisoinnin tutkimus ja opetus edistävät merkittävästi julkisen sektorin tuottavuutta. Nämä kohdennukset on mahdollista tehdä rahoitusohjelmien kautta, ja niitä on rohkeasti tunnistettava maan pääomavajeen ja kasvun kehittämisen vuoksi. Nyt linjauksissa erikseen näkyy vain biotalous- jonka kansantaloudellinen merkitys on äärimmäisen vähäinen, etenkin lisäpääoman luomisen ja ulkomaisen pääoman houkuttelemisen tai valtion talouden säästöjen näkökulmasta hyvin pieni verrattuna vientialoihin.
5. Lisäksi on huomioitava vientialueiden ja osaamisklusterien luonnollinen sijoittuminen maassa keskittyen myös muualle maahan kuin suurimpiin kasvukeskuksiin ja suurimpiin yliopistoihin. Muutoin maan BKT ei pysty kehittymään maksimaalisesti. Lisäksi maan hintataso nousee etenkin kansainvälisten yritysten näkökulmasta liian kalliiksi.
6. Tutkimustyön ylimääräinen verovähennys yrityksille on kannustava ja siten hyvä.
7. Rahoitusväline, joka mahdollistaa kansainvälisenrahoituksen kotimaisen vastinrahoituksen muodossa on tärkeä. Sen toteutus on kuitenkin vielä vaikuttaa olevan vielä auki.
8. Tohtoripilotti on iso kansallinen satsaus. Sen ei tule kuitenkaan tarkoittaa sitä, että 1000 tohtoria 3 vuoden jälkeen rahoitetaan edelleen OKM varoin, vaan TKI – lain hengen mukaisesti on löydettävä rahoitus OKM budjetin ulkopuolelta. Muutoin panostus ei ole TKI 4% hengen mukainen.

9. Korkeatasoiset tutkimus- ja teknologiainfrastruktuurit lisäävät Suomen houkuttelevuutta. Tutkimusinfrastruktuurit ovat huippututkimuksen edellytys ja niiden vahvistaminen on tärkeää. Rahoitusta tarvitaan niin suurten kuin keskisuurten infrastruktuurien rahoitukseen sekä infrastruktuureja käyttävän ja niistä vastaavan henkilöstön koulutukseen.

Yhteiskäyttöisyys ja avoimuus on tässä yhteydessä olennaista. Myös infrastruktuurien yhteiskäyttöä ja rahoitusta tulisi suunnitella, kehittää ja toimeenpanna yhdessä yritysten kanssa.

10. Tehtävän arviointisuunnitelman on sisällytettävä arviointisuunnitelma edellä mainittuihin.

Sähköisen allekirjoituksen mukaisena päivänä

Minna Martikainen

rehtori, Vaasan yliopisto

Tämä dokumentti on allekirjoitettu sähköisesti UWasa Sign-järjestelmällä
This document has been electronically signed using UWasa Sign

Päiväys / Date: 10.10.2024 12:22:14 (UTC +0300)

Minna Martikainen

Rehtori

Organisaation varmentama (UWasa-käyttäjätunnus)
Certified by organization (UWasa user account)
Certified by organization